

הברכה שבקללה וענין ה'שמחה'

בשבת קודש זו כבר עוברים לחצי השני של חודש אלול, מתקרבים כבר יותר לראש השנה, עוסקים ב'יתכלה שנה וקללותיה', והשנה החולפת עם כל תהפוכות הנגיף אשר עדיין משבשים את סדרי החיים והמועדים הבאים לפנינו לטובה, אפשר לומר שהיתה מיוחדת עם הקללה הזו שהתחדשה בה... אולם ידענו מה שכתבו בספרים הקדושים שכל הקללות שבתורה – גנוזות וצפונות בהם ברכות, ועל פי זה אפשר לומר שגם במצב שקללה מסוימת פועלת – מתלווה אליה ברכה, וצריך לגלות את הברכה הזו, ואולי ההבחנה הזו ההופכת את הברכה לקללה גם היא חלק מהענין של 'יתכלה שנה וקללותיה'...

והיות שההלכה היא שלא מספיק לקרות את הקללות לפני ראש השנה כדי לבלות את הקללות, אלא צריך גם להפסיק בקריאה של פרשה אחרת, ולכן בשבת הבאה נקרא את פרשת נצבים המפסיקה בין קריאת הפרשה הזו לראש השנה – מסתבר שנרמז בזה שהענין של 'ושבת עד ה' אלקיך' אשר נזכר שם שעתיד הוא להגיע מתוך מבט על ביאת הברכות וקללות - הוא הממתיק את הקללות, שכאשר לומדים מתוך הקללות כיצד לשוב אל ה', מתברר שהכל היה לברכה ולא לקללה.

ונקדים שבפרשה שלפנינו נאמר גם "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך ולביתך..." , ובתוכחה נאמר שהיא מגיעה "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל..." ומבואר שה' רוצה שיביטו על כל הטוב, יקבלו שמחה מזה, והלב שירגיש טוב יהפוך להיות לב טוב המוכן לשמוע בקול ה' בהכנעה ורצון, מתוך הסכמה, ומתוך ראית והרגשת המעלה והזכות שבזה, שלא ירגיש בקיום המצוות כאילו עושה בכפייה משהו שאינו רוצה לעשות.

שהרי הענין של 'שמחה' הוא שאדם מביט על הטוב שיש לו בתוך כל החסרונות והבלבולים ומתרצה בטוב שיש לו, מרגיש שזה מספיק לו, ובכך נעלמים כל

מחסוריו, שוכח מכל צרותיו, וכאשר יהודי פונה לקיים איזה מצוה או חובה, אם ימקד את מחשבתו בקושי שיש לו בזה, או בחוסר המנוחה, או יטריד את לבו בצורך להיות כבר לאחר מכן כדי שיוכל להתעסק בעניינים שיותר חביבים עליו – המיקוד הזה יסלק ממנו את הריצוי, לא ירגיש את טוב הלב המוכן לעבוד את ה', יראה את החסרון ולא את המעלה, וממילא לא ירגיש את השמחה של מצוה, וחסרון השמחה יקשיח יותר את הלב, ורוע הלב יגדיל יותר את העצבות...

אבל אם ימקד את מחשבתו בזכירה שהאמת היא ש'רצוננו לעשות רצונך' והאמת היא שגם הגוף הגשמי יודע שזקוק הוא למלאות את רצון הנשמה, וזה מה שבאת טוב בעבורו, ואם לא יקיים את המצוה כראוי – לאחר זמן יכאב לו לבו על כך, ויחמם את לבו בזכירה ובאמונה שעל ידי קיום המצוה זוכה להתקרב אל ה', ולעשות לו נחת רוח, וגם יזכה לעולם הבא, ויזכיר לעצמו שה' בחר בנו מכל העמים ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצוותיו, והקשר של כנסת ישראל עם ה' הוא קשר של 'אני לדודי ודודי לי', שכמו שאשה מוכנה לטרוח לצרכי בית בעלה, מחמת שבחר בה והתאחדה עמו ונעשית כמו שותפה בענייני ביתו, כך גם כנסת ישראל מרגישה את החיבה והשייכות הזו המאחדת אותה להרגיש שכל מה שה' רוצה שיעשו בעולמו, זהו כמו הרצון שלה, מרגישה רצון להביע את המסירות שלה לדודה, וכאשר הטורח גדול, נהנית שיכולה להביע יותר את מסירותה לדודה –

המחשבות הללו, כאשר יחלפו בשכלו ולבו, אף אם לא יצליחו לרגש אותו ולתת לו קלילות וזריזות לעבוד את ה' ולקיים מצוותיו בחשק גדול, בכל זאת, בודאי יעוררו בו איזה ריכוך של הכנעה, איזה תנועה של 'טוב-לבי' הבנה והסכמה שרוצה הוא וכדאי לו לעבוד את ה', ובהכרח שירגיש לרגעים איזה תנועה של שמחה, ובכך יזכה לקיים את המצוה 'בשמחה ובטוב לבב', ויציל את עצמו מהתוכחה והקללות.

על כל נשימה ונשימה...

ולאחר הקדמה זו נתקדם לענין של קללת הנגיף שהיה בחצי שנה האחרונה, הבעיה העיקרית של המחלה הוא קושי הנשימה, וגם כל הצורך לעטות מסיכות הוא גם מצב המקשה את הנשימה לכל הציבור, גם לאלו שבי"ה לא נפגעה נשימתם –

ויש לומר, שצער הגוף הזה רומז לענין של 'צער הנפש' שעובר על אנשי הדור ללא שיעצרו לתת לב לזה, וה' רוצה לאותת שכמו שמתעסקים עם צער הגוף, כך צריך להתעסק עם צער הנפש –

והענין הוא, שכאשר יהודי מקיים מצוה מתוך ריכוך הלב, ומתוך הכנעה ולב טוב ומרוצה, מתוך שמחה – המצוה הזו מרעננת אותו, נותנת לו התחדשות בחייו, מרגיש כאדם התופס נשימה עמוקה, ומרגיש מחדש את טעם החיים –

אך כאשר חלילה אינו מרגיש את השמחה והרעננות הזו, והמצווה היא לפנינו כמו עול, הריהו מרגיש 'מחנק', מרגיש כמישהו שאין לו אויר לנשימה, וכבר מצפה שיוכל לתפוס אויר, ואם מתחזק ואומר לעצמו, שנכון שאין לי חשק לקיום המצוה, אבל אין ברירה, אני מוכרח לקיימה, כי הם חיינו ואורך ימינו, ואם לא אקיימה יתכן שיגיע המות והרע – זאת היא בחינה שהאדם 'מונשם', כי כאשר מנסה לגלות בתוך לבו את הרצון העצמי לקיום המצוה, הרי זה זה כאדם הנושם בכח עצמו, מרגיש את הנשימה של עצמו ולב שלו, אבל כאשר מתעסק בלהקשיח את לבו, ומשיג את ההסכמה לקיום המצוה רק מתוך תחושת כפייה שאם לא יעשה ישיג את המות, אין זה נשימה מכח רצון עצמו, אלא נשימה מחמת איום המוות, וזה מוגדר כמונשם מבחוץ...

וכמו שהנשמה מבחוץ הוא צער לגוף, ואין יכולים לסובלו, ולכן מרדימים את המטופל, ונעשה 'מורדם מונשם', כך גם מעשה מצוה שכזה, גורם צער וסבל, ולכן נכנס האדם לתרדמה, והיינו, שמפסיק לחשוב תמיד מחדש באם רוצה הוא לקיים את המצוה או שהינו כפוי לעשותה, אלא מתרגל לעשותה באדישות,

ללא התעוררות, מתרגל שזהו סדר היום שלו, וזהו.

והמציאות היא שכאשר מונשם מתחיל כבר לנשום מכח עצמו, מפסיקים את ההנשמה מבחוץ, ואז יכולים להפסיק את ההרדמה, אך מצוי שאין הנרדם ממחר להתעורר לגמרי, וזה רמז למצב שגם כאשר יהודי קורא את פרשת השבוע, או שלומד בספרים קדושים או שומע דרשות – ותופס לרגעים שעבודת ה' ומצוותיו הם משהו הרצוי על לבו, בכל זאת, ההרגל עושה את שלו, וכאשר חוזר לסדר יומו, אינו זוכר את הריצוי והשמחה הללו, ממשיך לעשות את עבודתו כמצות אנשים מלומדה, כאילו שזה משהו שהמציאות מכריחה לעשותו, וזהו מצב שאדם כבר נושם מכח עצמו, אבל עדיין מורדם הוא!

ובחודש אלול, שמתגלה האהבה של 'אני לדודי ודודי לי', וכנסת ישראל מרגישה את הזכות להיות ככלה מסורה לפני ה', וישראל קדושים מסתכלים כלפי מעלה, ומרגישים את הרצון האלוקי הממלא את לבם, בכל זאת יתכן שכל ההרגשים הללו יהיו לרגעים, ולמעשה ייעשו המצוות כמו שנעשו עד היום, מתוך תרדמה – לכן, צריך את תקיעות השופר של אלול, לקיים 'עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם', להתעורר לפני כל מצוה ועבודה ומעשה טוב, ולהרגיש את הזכות והקירבה השייכות והמסירות שיש לכנסת ישראל כלפי דודה, לנסות להזרים בלב משהו מההרגשים הללו, ובכך יזכו לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לבב, ותכלה ממילא כל הקללה של קושי הנשימה והתרדמה.

המצב של הנגיף הזה, גרם גם לשבש הרבה מתכניות ויעדי החיים, וגם זה רמז לענין המבואר לפנינו –

כי הסיבה שאנשים לא מתפנים להתעסק בתורה ומצוות ברצון הוא בעיקר מפני שרוצים לתת את זמנם לעיסוקים והנאות אחרים, וכל אותם עיסוקים הדוחקים בס ומפעילים אותם, מקורם בתכנית שציירו לעצמם, תיכננו וציירו לעצמם איזה גדלות והצלחה, ונראה להם שחלילה שהיעד הזה ישתבש ויִדָּחַק, ולכן מרמז לנו ה', שאמנם כל יעד המפעיל יהודי באופן של הצלחה, זהו משהו טוב ורצוי מאד, אך בכל זאת, צריך גם להכיר שה'חיים' האמתיים אינם מורגשים במתח והרעש כלפי היעד המבוקש והמתקרב, אלא חיים

אמתיים מורגשים בזה שאדם נושם בכל רגע את נישמת חייו, חי הוא את הרגע הזה שלפניו, חי ומתרצה ונהנה מאד רגע חיים שנתן לו ה', מרגיש את נועם הדבקות, והענין הזה מדוייק גם בלשון הפסוק המורה שעבודת ה' צריכה להיות בשמחה ובטוב לבב 'מרוב כל', והיינו, שיהודי צריך לגשת לעבודה ולמצוה, לא מתוך מצב שמרגיש שחסר לו משהו, ועליו להגיע ליעד שבו ישיג אותו, אלא מתוך תחושה שיש לו 'רוב כל', אלא שרוצה להרוויח יותר ויותר, רוצה למלאות את הרגע שלפניו באופן שיתן לו את הרווחים שאפשר להשיג על ידי רגע זה.

ונמצא שהמצב של שיבוש התכניות, אשר גורם בעקיפין להוריד לחץ ומתח של תכניות חיים, ועד כדי שיהודים מרגישים תלויים בדודם, אין להם על מי להשען אלא על אביהם שבשמים, זהו הברכה שבתוך הקללה, והברכה הזו מסייעת לבטל את הקללה הנפשית שכבר נגפה בנו הרבה לפני הקללה הגופנית, כי מועילה לתת ליהודי פנאי להתעורר מתרדמתו, ולהתחיל לנשום נשימות בכח עצמו, לנשום את הרצון של לבו הטוב החפץ לעבוד את דודו בשמחה.

לכה דודי נצא השדה...

ומי שגם במצב הנוכחי מוקף בחבילי טרדין ולחצים, בכל זאת ישכיל שה'יתכלה שנה וקלותיה' נעשה דרך ה'וישבת עד ה' אלקיך! וגם היסוד הזה מסוגל לקרב יהודי להשגת נשימה עצמית ומחדשת.

ונסביר את הדברים במשל מן החיים, כי הנה המציאות היא שכאשר אדם הולך בדרכו כלפי יעד המתוכנן לפניו – הולך הוא בצעדים זריזים ומכוונים ללא הפסקות, אך כאשר יוצא לטייל ולשאוף אויר צח, כל המצב שלו מורפה, מתהלך לאטו ברשלנות, כל כמה דקות נעצר מחמת שמתפנה לכל מיני התענינויות או עיסוקים הצצים לפניו בדרך אגב.

וכאשר אדם הולך כלפי יעד מתוכנן, אך אין לו חשק לכל הענין של אותו יעד – הנטיה הטבעית של גופו היא לזוז בצורה של מטייל, צעדיו אינם זריזים, מחפש למצוא משהו מעניין בדרכו, ואשר יתן לו רעונות וחיידוש הכוחות אשר יסגלו אותו להסכים יותר לתת את עצמו לענין של אותו יעד, ולכן מרגיש ייסור וכבדות בהליכה הזו, מרגיש שעליו לסחוב את רגליו בכח... אולם אם ילך בדרכו הזו

ביחד עם חבר טוב שלו, ויעסקו בשיחה נעימה, או שתוך כדי הילוכו יפול למחשבתו איזה רעיון או חידוש מעניין, וראשו יהא עסוק באותו רעיון – לפתע ישכח מכל הצער של סחיבת הרגליים, ההליכה אמנם לא תהיה מאד זריזה, אבל תהיה קלילה ומתקדמת... וההסבר לזה הוא, כי הכבדות מגיעה מזה שאדם מזכיר לעצמו את 'חוסר הרצון' של ההליכה, או שמתבונן ומדגיש לעצמו את חולשת גופו ועייפותו, וכאשר מתהלך עם ידיד או עם מחשבה מיוחדת – הריהו בבת אחת מסיח דעתו מהכבדות ומתרצה בהילוך הדרך, ואז, כל הכבדות נעלמת...

וזהו הענין של 'ישבת עד ה' אלקיך' ואשר על ידי זה אפשר לבטל את הקללה של חוסר שמחה וטוב לבב –

כי כאשר יהודי מביט על חודש אלול, ועל המדרגה של אני לדודי ודודי לי, יודע הוא שבכל מהלך העיסוקים המטרידים אותו – אינו מתקדם והולך לבד בחוסר רצון האמור לגרום להליכה בעצלתיים, אלא כביכול הולך הוא ביחד עם ה', ובפרט שהרי עוסק הוא בכל עיסוקיו מחמת הצורך שהזמין לו ה', ואם כן זהו רצונו של ה', הריהו כשליח המשמש את אדונו, והמבט הטהור הזה מסוגל למלאות את הנפש בסיפוק וריצוי, לפתע ירגיש שבאמת אינו בהתקדמות כלפי יעד בלתי מבוקש, אלא הוא במצב של טיול, כאילו מטייל עם דודו, לא היעד העתידי סוחב אותו, אלא הזכות הנוכחית של הרגע ההוה, היא המשמחת אותו, היא נותנת לו את הנשימה העצמית של הרגע הזה, והיא המתניעה את רגליו.

וזהו מה שאומר הנביא בהפטרות הפרשה: קוּמִי אֹרִי כִּי בָא אֹרֶךְ וּבָבֹד ה' עֲלֶיךָ זָרַח, כִּי הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יִכָּסֶה אֶרֶץ וְעֲרֶפֶל לְאֲמִים וְעֲלֶיךָ יִזְרַח ה' וּבָבֹדוֹ עֲלֶיךָ יִרְאָה – שכאשר יהודי מרגיש כמצוי בחושך, מרגיש שעבודת ה' אינה היעד של חייו, אין לו בחיים התקדמות רוחנית, והריהו כאדם המצוי בחושך ואין לו להיכן להתקדם, צריך הוא לחפש ולבקש את "ה' אורי וישעיי", לגלות את המעלה והזכות והרצון להרבות בכבוד ה', ובאופן שכבוד ה' יזרח עליו, שירגיש ככלה מסורה לפני דודה, או יזכיר לעצמו שה' מתהלך עמו, ירגיש את ההתעוררות וההתחדשות הקוראת לו 'קומי אורי כי בא אורך!'